

Leve de vrijheid!

De Tweede Wereldoorlog in Nederland

E. van der Bruin
J.T.G.P. Franx
W. Kostense

Zelfstandige leertaak

1. Twee minuten stil

Op 5 mei wordt in Nederland feestgevierd. Het is dan bevrijdingsdag. In 1995 is het wel een heel bijzonder feest. Het is dan namelijk precies 50 jaar geleden dat ons land werd bevrijd van de Duitse bezetter.

Vele mensen hebben de oorlog meegemaakt. Het is niet te hopen dat jij hetzelfde mee zult maken. Maar het is wel belangrijk om te weten wat er tijdens de Tweede Wereldoorlog is gebeurd. Het is tenslotte niet voor niets dat op 4 mei Nederland twee minuten stil is. Twee minuten uit eerbied voor al die mensen die hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid.

Dodenherdenking: 4 mei 8 uur 's avonds. Twee minuten stilte bij het Nationaal Monument op de Dam van Amsterdam.

2. Wat weet je als je met dit boekje klaar bent?

1. Je kent de naam van de leider van het Duitse volk in de Tweede Wereldoorlog.
2. Je weet wie de leider van de NSB was.
3. Je weet de naam van een bekende Nederlandse generaal.
4. Je kunt opschrijven bij welke plaats de Grebbelinie ligt.
5. Je kunt zeggen welke Nederlandse stad in 1940 werd gebombardeerd.
6. Je weet welke mensen te herkennen waren aan een gele ster.
7. Je weet de bijnaam van de winter '44-'45.
8. Je kent de bijnaam van de dag waarop de mensen dachten dat de oorlog voorbij was.
9. Je kent de naam van een stad die bij operatie Market Garden hoort.
10. Je kunt de stad noemen waar de Duitsers de capitulatie tekenden.

Daar sta je wel even van te kijken zeker? En dat allemaal zonder dat je een leerkracht nodig hebt? Bijna niet te geloven! In deze zelfstandige leertaak kun je stukjes tekst lezen en opdrachten maken. Aan het eind moet je een eindtoets maken.

Veel succes ermee.

3. Na de Eerste Wereldoorlog

In 1919 werd de Vrede van Versailles getekend. Daarmee kwam een einde aan de Eerste Wereldoorlog. Dit boekje begint met een verhaal over wat er daarna gebeurde. Misschien begrijp je dan waarom er ook nog een Tweede Wereldoorlog kwam.

Als je denkt dat het allemaal koek en ei is na de

Vrede van Versailles, dan heb je het mooi mis. Frankrijk wil Duitsland vernederen. Duitsland wil Duitsland vernederen. Duitsland moet grote stukken land afstaan en miljarden aan schadevergoeding betalen. Maar Duitsland is arm. De mark is geen cent meer waard. Trouwens, over centen gesproken... Ook Nederland is arm, straatarm. Stakingen, werkloosheid en

relletjes zijn aan de orde van de dag. De mensen verlangen naar iemand die krachtig durft te regeren. Een sterke man zogezegd. In 1923 wordt Colijn minister-president. Heel langzaam komt de welvaart terug. De mensen krijgen meer geld. Het lijkt wel een sprookje. Maar het sprookje is weer snel voorbij. Want, in 1929 komt die daverende dreun!

Minister-president Colijn

Opdracht 3.1.

Schrijf de antwoorden op de lijnen.

1. De vrede van de Eerste Wereldoorlog werd getekend in de plaats _____.
2. In 1923 werd _____ minister-president van ons land.
3. Frankrijk wilde na de Eerste Wereldoorlog _____ vernederen.
4. Na de Eerste Wereldoorlog heerste er in bijna alle landen van Europa grote _____.

2

„Hou zee”, roepen ze.

Eigenlijk zou je kunnen zeggen, dat in 1929 de wereld failliet gaat. Het geld is niets meer waard. De mensen worden ontevreden. Er komt grote armoede en werkloosheid. Fabrieken sluiten. „De regering deugt niet”, roepen vele mensen. „Ik weet het beter”, roept Anton Mussert. Hij richt een partij op: de Nationaal Socialistische Beweging, de NSB. Van alle kanten stromen de leden toe. Ze groeten elkaar met uitgestrekte rechterarm. „Hou zee”, roepen ze.

„Heil Hitler”, roepen ze in Duitsland. Hitler belooft in Duitsland redding te brengen. Hij richt een partij op: de NSDAP. De leden worden nazi's genoemd.

De Joden krijgen de schuld van alle ellende en armoede. In 1938 worden hun winkels geplunderd en de ruiten van Joodse gebouwen en huizen ingegegeld. Dit gebeurt allemaal in de beruchte Kristallnacht.

„We krijgen ze wel”, roepen de nazi's.

Opdracht 3.2.

Schrijf de antwoorden op de lijnen.

1. De NSDAP werd opgericht door _____
2. De leden van deze partij werden _____ genoemd.
3. De leider van de NSB heette _____
4. De _____ kregen in Duitsland de schuld van alle ellende.
5. In de Kristallnacht werden _____ winkels geplunderd.

4. Het begin van de Tweede Wereldoorlog

In 1938 verklaart Hitler dat Oostenrijk en Sudetenland (een deel van het tegenwoordige Tsjechië) bij Duitsland worden gevoegd. „Daar spreken de mensen ook Duits”, vindt de Führer. „En Duitsers horen bij elkaar!” Dan komt 1939... Op 1 september valt het Duitse leger Polen binnen. Met veel gebrul verklaart Hitler dat Polen begonnen is. De Britse ambassadeur laat in Berlijn een brief bezorgen: „Terugtrekken, anders...” De Duitse troepen blijven in Polen. Engeland en Frankrijk verklaren op 3 september 1939 Duitsland de oorlog. De Tweede Wereldoorlog is begonnen!

In ons land wordt de algehele mobilisatie afgekondigd. 350.000 mannen worden weer soldaat. Nederland blijft neutraal. Hitler zal ons niet aanvallen, denken veel mensen. Intussen heeft Polen zich overgegeven, gecapituleerd. Warschau is in een smeulende puinhoop veranderd. „Dat zal in ons land niet gebeuren. Wij hebben de Grebbelinie en de Waterlinie. De Duitse tanks komen geen meter verder.”

In april 1940 vallen de Duitse troepen plotseling Denemarken binnen. Het Deense leger is zo zwak dat bijna nog dezelfde dag het hele land is bezet. Noorwegen is het volgende slachtoffer. Volgende 'patiënt'! O nee, ons land zeker niet.

Hitler heeft verschillende keren plechtig beloofd ons land niet te zullen aanvallen. Maar het woord van Hitler blijkt niet veel waard.

Opdracht 4.1.

Zoek in je woordenboek de betekenis van de volgende woorden en schrijf die op de lijnen.

mobilisatie: _____

neutraal: _____

capitulatie: _____

parachute: _____

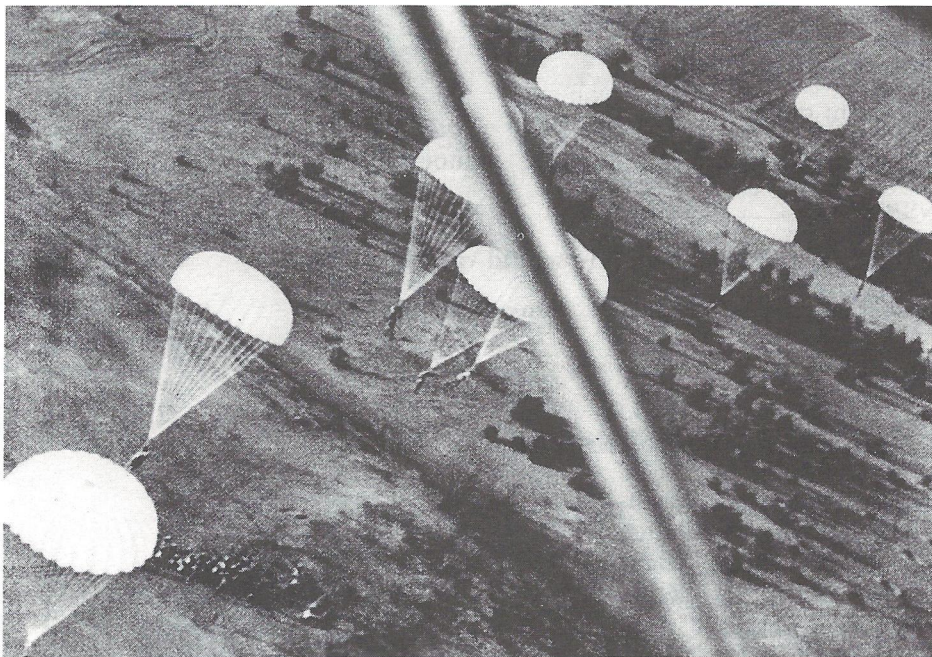
Opdracht 4.2.

Schrijf onder de jaartallen de landen die door Hitler bij Duitsland worden gevoegd of worden aangevallen.

1938

1939

1940

Duitse paratroepen landen op strategische plaatsen.

5. Als een dief in de nacht

Op 10 mei 1940, vanaf drie uur in de morgen, komen Duitse troepen over de grens. Nederland wordt wakker door het eentonige geronk van vliegtuigen. Parachutisten dwarrelen als sneeuwvlokken naar beneden. De vliegvelden rondom Den Haag moeten veroverd worden. De Duitsers zijn van plan om van daaruit koningin Wilhelmina, de regering en generaal Winkelman gevangen te nemen. Dat plan mislukt! De Nederlandse regering beveelt NSB'ers te arresteren. „Die hebben ons verraden. Ze hebben natuurlijk vannacht lichtsignalen gegeven”, menen veel mensen. Anton Mussert kan op het nippertje nog onderduiken. De vijand heeft inmiddels wel de Moerdijkbrug in handen. Prins Bernhard brengt Prinses Juliana en kin-

deren naar IJmuiden. Een Engelse onderzeeër brengt hen naar Engeland. De prins komt snel weer terug naar Zeeland. Daar zijn Franse soldaten aan land gegaan. Nederlandse soldaten bieden met hun ouderwetse wapens veel tegenstand. Tal van vijandelijke vliegtuigen worden neergehaald. Veel Duitse parachutisten worden gevangengenomen. De vijand is echter te sterk. Als een stoomwals trekt het Duitse leger door ons land. Limburg wordt bijna helemaal bezet. In het noorden rukt de vijand snel op. Ook in het westen houden de soldaten het niet langer vol. Waalhaven, het vliegveld bij Rotterdam, valt in Duitse handen. „Maar we hebben toch de Grebbelinie nog!?” zeggen veel mensen.

Opdracht 5.1.

Probeer dit nieuwsbericht eens af te maken. Het is 10 mei 1940, acht uur in de morgen.

„Hier volgen nieuwsberichten van het ANP.”

Nu komt de eerste sterretjesopdracht.

De *opdrachten mag je maken als:

- je de andere opdrachten niet zo moeilijk vindt;
- je met de andere opdrachten snel klaar bent;
- je nog meer over het onderwerp wilt weten.

Doe je best en veel succes!

*Opdracht 5.2.

Maak op een apart blad een tekening van een dorp waar parachutisten landen.

6. De strijd gaat verder

Ook de Grebbelinie wordt door de Duitse troepen aangevallen. De Grebbelinie: onze belangrijkste verdedigingslinie in de buurt van Rhenen. Daar gebeuren de verschrikkelijkste dingen. Soldaten vechten, gooien handgranaten, schieten hun geweren leeg, huilen en... sterven. Maar de tegenstand is groot. Groter dan de Duitsers verwachten. Het helpt niet. 13 mei, tweede Pinksterdag: de Grebbelinie stort in elkaar.

Alleen bij Kornwerderzand aan het begin van de Afsluitdijk houden de Nederlandse troepen stand. Met mitrailleurs worden de Duitse vliegtuigen op afstand gehouden. „Vuur!” Ook de marine strijdt dapper mee vanuit zee. „Overgeven, nooit!” Ze houden stand tot het bittere eind. De toestand in ons land is echter zo hopeloos dat op 13 mei koningin Wilhelmina en de regering naar Engeland vertrekken.

Nederland wordt nu geleid door generaal Winkelman. Dinsdag 14 mei: de zon staat stralend aan de hemel, terwijl Nederlandse soldaten zich overal terugtrekken. In Rotterdam wordt nog gevochten. Mariniers bieden krachtig tegenstand. Om ongeveer 10 uur 's morgens brengen

drie Duitse officieren een bericht: „Binnen twee uur moet Rotterdam zich overgeven, anders zal de stad vernietigd worden.” Na ongeveer anderhalf uur wordt het bericht teruggebracht. „We kunnen dit niet aanvaarden. Er staat geen handtekening onder.” Een Duitse generaal krabbelt zijn handtekening onder het bericht. Het bombardement gaat voorlopig niet door. Maar Duitse bommenwerpers zijn inmiddels opgestegen. Rode lichtkogels kunnen de Duitse piloten niet meer tegenhouden. De eerste bommen vallen met een moordend geweld op de stad Rotterdam... binnen korte tijd staat het centrum in brand; ongeveer 900 mensen vinden de dood. De Duitsers zenden een nieuw bericht: „Als de strijd wordt voortgezet, zal ook Utrecht worden gebombardeerd.”

Generaal Winkelman capituleert.

Op 15 mei wordt de overgave getekend in een school in Rijsoord, vlak bij Rotterdam. 2032 soldaten zijn gesneuveld.

Zingende Duitse soldaten trekken ons land binnen. Vijf jaar lang zullen ze ons volk onderdrukken.

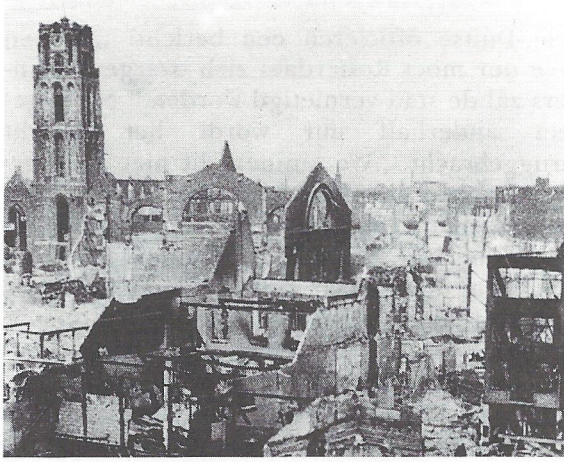
Opdracht 6.1.

Kijk eens goed naar de armen van 'verwoeste stad'. Kun jij bedenken wat de beeldhouwer met die armen heeft bedoeld?

'Verwoeste stad' heeft geen hart. Wat zou Zadkine daarmee bedoeld hebben?

Dit standbeeld staat in Rotterdam. Het heet 'verwoeste stad'. Het is gemaakt door de beeldhouwer Zadkine.

***Opdracht 6.2.**

Schrijf eens een aantal vragen op die je zou willen stellen aan iemand die het bombardement van Rotterdam heeft meegemaakt.

Opdracht 6.3.

Zoek de volgende plaatsen op in je atlas: Rotterdam, Den Haag, Rhenen, IJmuiden, Kornwerderzand. Teken die plaatsen in het kaartje.

Opdracht 6.4.

Wat gebeurde in...

Rotterdam: _____

Den Haag: _____

Rhenen: _____

IJmuiden: _____

Kornwerderzand: _____

Opdracht 6.5.

Zoek in de tekst van hoofdstuk 5 en 6 de gebeurtenissen op die bij de data horen en schrijf ze onder de tijdbalk. Geef daarna elke dag op de tijdbalk een andere kleur.

10 mei	13 mei	14 mei	15 mei
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

7. De bezetting

De regering van ons land is naar Engeland vertrokken. De Duitsers nemen het bestuur van ons land over. Hitler benoemt dr. Seyss-Inquart tot Rijkscommissaris van Nederland.

Op 29 mei 1940 houdt hij een rede in de Ridderzaal in Den Haag: „Het doel van de Führer (Hitler) is vrede en orde voor allen, die van

goede wil zijn.” Geweldig! Applaus! Maar dan alleen van de kant van de NSB'ers. De rest van Nederland houdt zijn handen op elkaar.

In het begin gedragen de Duitse soldaten zich heel vriendelijk. Ze willen de vriendschap van het Nederlandse volk winnen. Maar als ze zien

dat dat niet lukt, komt er langzamerhand verandering in dat vriendelijke gedrag. De Duitsers treden steeds strenger en wreder op.

Opdracht 7.1.

Streep door wat fout is.

1. Aan het begin van de oorlog vertrokken de koningin en de regering naar Frankrijk/Engeland.
2. Onze koningin tijdens de oorlog heette Wilhelmina/Juliana.
3. De Rijkscommissaris heette Mussert/Seyss-Inquart.
4. De Ridderzaal kun je vinden in Rotterdam/Den Haag.

Seyss-Inquart werd rijkscommissaris van Nederland.

8. Jodenvervolgging

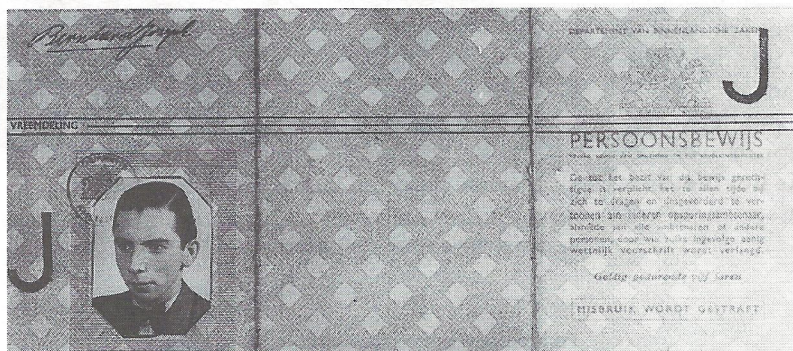
Evenals in Duitsland moeten ook in ons land de Joden het ontgelden. Alle Joden die bij de gemeente of het rijk werken, worden ontslagen. Ook Joodse leraren raken hun baan kwijt. Om ze gemakkelijk te kunnen herkennen, moeten de Joden een gele ster op hun jas naaien. Bovendien krijgen ze een vette letter 'J' in hun persoonsbewijs (paspoort).

Veel Joden worden gevangengenomen en naar Duitsland en Polen gebracht. Iedereen die zich tegen de Jodenvervolgging verzet, wordt door de Duitsers streng gestraft. Toch groeit het verzet en de haat tegen de Duitsers.

Op 25 februari 1941 komt de haat tot een uitbarsting. Bijna alle Amsterdammers leggen het werk neer. Ze protesteren hiermee tegen de Jodenvervolgging.

De staking wordt wel de Februari-staking genoemd. Rauter, de baas van de Duitse politie in ons land, wil de bevolking bang maken. Drei-

gend trekken SS'ers de stad Amsterdam in. Overal vliegen kogels door de straten. Handgranaten worden in het rond gesmeten. In enkele uren tijd liggen er 9 doden en 24 zwaargewonden op straat. Door de Februari-staking komen de Nederlanders en Duitsers veel scherper tegenover elkaar te staan. Overal zoeken de Duitsers mannen en jongens die het de bezetters moeilijk maken. Gelukkig kunnen velen naar Engeland vluchten of bij andere Nederlanders een schuilplaats vinden. Zij worden onderduikers genoemd. Ook voor Joden worden onderduikadressen gezocht en gevonden. Joden die geen geluk hebben, komen vaak terecht in concentratiekampen. De beruchtste kampen zijn Auschwitz, Bergen-Belsen en Dachau. Ook in ons land zijn concentratiekampen: Amersfoort, Vught en Westerbork. Velen sterven in de kampen een ellendige dood.

Joods persoonsbewijs – het begin van een gruwelijke vervolging.

Opdracht 8.1.

Schrijf hieronder vier zinnen uit de tekst van hoofdstuk 8 op waarin je kunt lezen dat de Joden vervolgd werden.

Opdracht 8.2. Schrijf de antwoorden op de lijnen.

1. De Februari-staking vond plaats in het jaar _____
2. De Februari-staking was bedoeld als protest tegen _____
3. De stakers werden streng gestraft door _____
4. Mensen die zich voor de Duitsers moesten verstoppen, werden _____ genoemd.
5. Joden kwamen vaak in _____ terecht.
6. Drie beruchte kampen in het buitenland waren _____, _____ en _____
7. Drie kampen in Nederland waren _____, _____ en _____

***Opdracht 8.3.**

Joden moesten een gele ster dragen en kregen een vette letter 'J' in hun persoonsbewijs.

Wat vind je van deze maatregel? Praat er eens met andere kinderen over. Schrijf een van de meningen op de lijnen.

9. Honger

In de steden wordt de voedseltoestand steeds moeilijker. Al spoedig komen veel artikelen 'op de bon'. Als je voedsel wilt kopen, heb je behalve geld ook een speciale bon nodig. Denk maar eens aan koffie, thee, brood, boter, vlees en andere levensmiddelen. Op het platteland is meer voedsel dan in de stad. Maar dat hebben de Duitsers ook wel in de gaten. De helft van alle groente en fruit gaat naar Duitsland. De Duitsers controleren of stadsmensen het voedsel niet zelf bij de boeren gaan halen. Dat is namelijk streng verboden. Het ergst wordt de voedseltoestand in de winter van 1944-1945. Mensen in de grote steden eten in deze Hongerwinter zelfs tulpebollen en suikerbieten. Een beschimmelde broodkorst uit een vieze vuilnisemmer is een lekkernij.

Niet alleen mensen in het westen van ons land kunnen moeilijk aan voedsel komen, maar ook voor de onderduikers is de situatie niet rooskleurig. In het geheim worden voor deze mensen bonkaarten gestolen. Mensen van het verzet moeten hiervoor distributiekantoren overvalen. Als ze gesnapt worden, dan is het met hen gedaan. Zonder pardon worden ze door de Duitsers doodgeschoten.

Stadsmensen gingen voedsel halen bij de boeren. Als de Duitsers het zagen, namen ze alles in beslag en was de zware tocht voor niets geweest.

Opdracht 9.1. Vul in:

Ik at gisteren:

In de hongerwinter aten de mensen:

***Opdracht 9.2.**

Wat zou jij hebben gedaan om dat verschrikkelijke hongergevoel te kunnen vergeten?

10. Dolle Dinsdag

Hoe lang zal de oorlog nog duren? In het geheim luisteren de mensen naar Radio Oranje vanuit Londen. De nieuwsuitzendingen beginnen altijd met de woorden: „Hier Radio Oranje, de stem van strijdend Nederland.” Dan volgen berichten over de oorlog. Het nieuws klinkt als muziek in de oren: „Duitse legers lijden grote verliezen in Rusland.” In ruim een maand dringen de Russen de Duitse legers maar liefst zeshonderd kilometer terug.

Op 6 juni 1944 (D-Day) landen Amerikanen, Engelsen en Canadezen in Normandië in Frankrijk. Met razende vaart rukken deze geallieerde legers onder leiding van veldmaarschalk

Montgomery door Frankrijk en België. „De bevrijder staat voor de deur”, meldt Radio Oranje. Het is dinsdag 5 september 1944. Nederland rent de straat op: „Ze komen! Misschien zijn ze vanavond al wel hier!”

Duitse soldaten raken in paniek. NSB'ers vluchten alle kanten op. „Rotterdam is al bevrijd! Ze zitten al in Den Haag.” De geruchten gaan van mond tot mond. Overal staan mensen langs de weg met bloemen in de hand: voor de bevrijders. „Komen zij nou nog?”

Maar de bevrijders blijven steken in het zuiden van ons land... dinsdag 5 september 1944 zal voortaan 'Dolle Dinsdag' heten.

Opdracht 10.1.

D-day staat voor Decisionday. In het Nederlands betekent dat 'beslissende dag'. Waarom zou 6 juni 1944 nu zo beslissend zijn geweest? Eén antwoord is goed.

- Op D-day versloegen de Russen het Duitse leger.
- Op D-day begon de bevrijding van Nederland.
- Op D-day werd de macht van de Duitsers definitief gebroken.

Opdracht 10.2.

Zoek in de tekst van hoofdstuk 10 of in het documentatiecentrum. Hier zie je een foto van Montgomery. Rondom de foto staan 6 woorden. Streep drie woorden door die niet bij Montgomery passen.

6 juni 1944

Grebbelinie

Dolle Dinsdag

Eerste Wereldoorlog

veldmaarschalk

NSDAP

11. Operatie Market Garden

Op 17 september 1944 landen 35.000 parachutisten in de buurt van Eindhoven, Nijmegen en Arnhem. „Verover de belangrijkste bruggen over de grote rivieren en zorg ervoor dat ze niet beschadigd worden”, is het bevel van Montgomery. Grondtroepen – 100.000 soldaten – trekken via Valkenswaard op om de luchttroepen te steunen. De bedoeling is om samen de Duitse weerstand te breken en naar het Ruhrgebied in Duitsland te trekken. Maar Operatie Market

Garden loopt anders dan verwacht. Bij Arnhem moeten de lichtbepapende parachutisten het opnemen tegen Duitse tanks.

„Waar blijven de grondtroepen nou?!” Hun opmars verloopt te langzaam om de luchttroepen te kunnen helpen. De bevrijdingslegers komen voor de Rijn tot stilstand. Boven de grote rivieren blijven de Duitsers de baas. Voor de mensen daar zal de oorlog nog een hele lange winter duren!

Opdracht 11.1.

Zoek in je atlas welke rivier in hoofdstuk 11 niet thuishoort.

Rijn

IJssel

Maas

Waal

Opdracht 11.2.

Schrijf op de lijn: goed of fout

Tijdens Operatie Market Garden werd Arnhem bevrijd. _____

12. De bevrijding in zicht

De winter van 1944-1945. Niet alleen het voedsel is een probleem. Er is ook gebrek aan brandstof. In de steden zijn veel bommen gekapt. Leegstaande huizen worden gesloopt. Alles wat branden kan, gaat voor de bijl. Zelfs de bielzen onder de tramrails worden losgemaakt.

Op 13 maart 1945 zet koningin Wilhelmina voor het eerst sinds 1940 weer voet op Nederlandse bodem in het plaatsje Eede (Zeeuws-Vlaanderen). „Mijn volk sterft”, bericht zij aan president Roosevelt van Amerika. Eindelijk gaat een Canadees leger tot de aanval over. Het noorden en oosten van ons land worden be-

vrijd. Op 18 april staan de Canadezen voor de Grebbelinie. Maar de toestand in het westen van het land wordt steeds nijpender.

Prins Bernhard en een aantal generaals onderhandelen met Seyss-Inquart. Na veel praten geeft hij eindelijk toe. Er mag voedsel gebracht worden naar de hongerende mensen. Operatie Manna kan beginnen. Tientallen kisten en dozen voedsel zweven aan parachutes naar beneden. „Het zijn de beste bommen die we ooit uitgeworpen hebben”, verklaart een van de Engelse piloten.

Hongerige mensen rennen naar de net gedropte voedselpakketten.

Opdracht 12.1.

Schrijf een naam achter de zin.

1. Winter van 1944-1945: _____
2. Onze koningin in de Tweede Wereldoorlog: _____
3. Amerikaanse president: _____
4. Onderhandelaar met Seyss-Inquart: _____
5. Voedseltransport naar hongerend Nederland: _____

13. Vrede

Op 4 mei wordt 's avonds via de radio verteld dat de Duitse legers zich de volgende dag zullen overgeven. Overal rennen mensen de straat op om het blijde nieuws aan anderen te vertellen. Uit alle hoeken en gaten worden vlaggen tevoorschijn getoverd. Opeens klinkt het Wilhelmus door de straten. Mensen dansen, juichen, lachen en huilen. Zij omhelzen elkaar. „De oorlog is voorbij! Het is vrede!” Duitse soldaten worden verzameld. Jongens van 16 jaar zijn erbij. Zwijgend marcheren zij door de straten. Tientallen NSB'ers worden gearresteerd. Soms worden zij geschopt en geslagen.

Op 5 mei 1945 vindt de capitulatie van de Duitse troepen plaats in Hotel 'De Wereld' in Wageningen.

*Opdracht 13.1.

Geef in een tekening je eigen indruk van de bevrijding weer. Bewaar die tekening bij dit boekje.

Opdracht 13.2.

Verzin een passend onderschrift bij deze foto.

Opdracht 13.3.

Welke gebeurtenis past bij welke datum? Trek een lijn van een gebeurtenis naar een datum.
Neem steeds een lijn van een andere kleur.

	Duitse aanval op Nederland	6 juni 1944
4 mei 1995		
Duitse capitulatie in Wageningen		dodenherdenking
14 mei 1940		10 mei 1940
Koningin Wilhelmina weer in ons land		5 mei 1945
13 maart 1945		5 september 1944
D-Day in Normandië		bombardement van Rotterdam
	Dolle Dinsdag	

14. Controle

Vergelijk jouw antwoorden van opdracht 3.1. tot en met 13.3 met de antwoorden van een leerling, die ook deze les heeft gemaakt.

Als jouw antwoord anders is dan het antwoord van je medeleerling, lees dan nog eens het stukje tekst en probeer samen het goede antwoord te vinden. Bij enkele opdrachten is dit niet nodig. Maar dat zie je vanzelf. Als je een opdracht hebt gecontroleerd, mag je het hokje eronder kleuren. Zo kun je precies zien waar je bent gebleven. Als je de enige bent, die deze leertaak heeft gemaakt, laat dan de antwoorden nakijken door je leraar, of vraag de antwoordkaart.

3.1. ☐	3.2. ☐	4.1. ☐	4.2. ☐	5.1. ☐	*5.2. ☐
6.1. ☐	*6.2. ☐	6.3. ☐	6.4. ☐	6.5. ☐	7. ☐
8.1. ☐	8.2. ☐	*8.3. ☐	9.1. ☐	*9.2. ☐	10.1. ☐
10.2. ☐	11.1. ☐	11.2. ☐	12. ☐	*13.1. ☐	13.2. ☐
13.3. ☐					

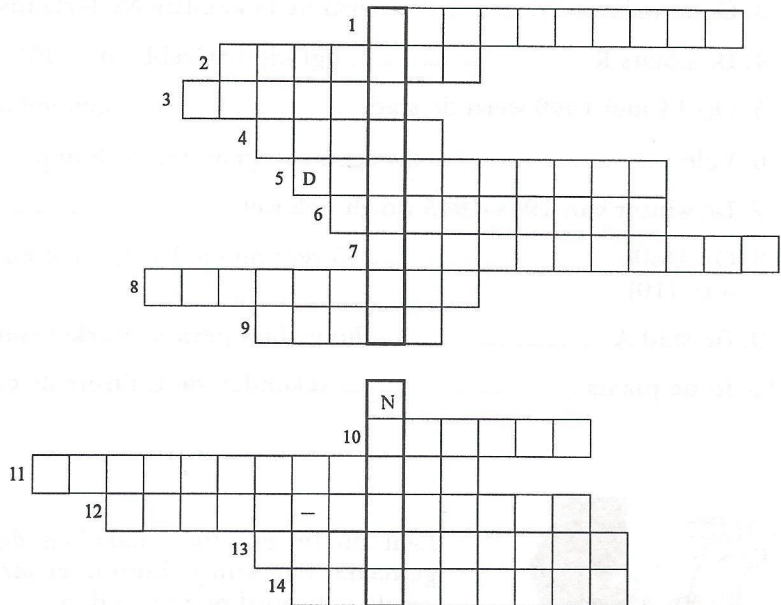

15. Hoe zat het ook alweer?

Er komen nu twee opdrachten over de leerstof van de hele taak. Je kunt de antwoorden nog opzoeken in de les. Eén van de twee opdrachten moet je maken. Je mag zelf kiezen welke.

Opdracht 15.1.
Maak de puzzel.

1. In welke stad werd de vrede van de Eerste Wereldoorlog getekend?
2. De leider van de NSB.
3. De leider van het Duitse volk in de Tweede Wereldoorlog.
4. Het land dat op 1 september 1939 door Duitsland werd aangevallen.
5. Het land dat in 1940 door Duitsland werd aangevallen.
6. De belangrijkste Nederlandse generaal.
7. Verdedigingsgebied bij Rhenen.
8. Deze stad werd in 1940 gebombardeerd.
9. Deze mensen droegen een gele ster.
10. Bij deze stad werd zwaar gestreden tijdens operatie Market Garden.
11. Bijnaam van de winter '44-'45.
12. Op deze dag dachten de mensen dat de oorlog voorbij was.
13. In deze plaats tekenden de Duitsers de capitulatie.
14. Berucht concentratiekamp in het buitenland.

De letters in de vetomrande hokjes, vormen van boven naar beneden twee woorden. Het is de naam van een instelling die in 1945 werd opgericht om oorlog te voorkomen.

V_____ N_____

Opdracht 15.2.

Hieronder staan twee kolommen. Een stukje uit de linkerkolom hoort bij een stukje uit de rechterkolom. Zoek wat bij elkaar hoort. Zet de goede letter bij het cijfer. Bij voorbeeld: 3 - e.

1. De vrede van de Eerste Wereldoorlog werd getekend in	a) Versailles.
2. Anton Mussert	b) het verdedigingsgebied bij Rhenen.
3. De leider van het Duitse volk in de Tweede Wereldoorlog	c) heette Auschwitz.
4. In 1939 viel Duitsland	d) de capitulatie.
5. In 1940 viel Duitsland	e) heette Adolf Hitler.
6. De belangrijkste Nederlandse generaal heette	f) Winkelman.
7. De Grebbelinie was	g) droegen een gele ster.
8. Rotterdam werd	h) dat de oorlog voorbij was.
9. De Joden	i) richtte de NSB op.
10. Een berucht concentratiekamp in het buitenland	j) o.a. Denemarken en Nederland aan.
11. De winter van '44-'45 wordt wel	k) hongerwinter genoemd.
12. Op Dolle Dinsdag dachten de mensen	l) Polen aan.
13. De slag om Arnhem hoort bij	m) in 1940 gebombardeerd.
14. In Wageningen tekenden de Duitsers	n) Operatie Market Garden.

16. Eindtoets

Opdracht 16.1.

Deze eindtoets bestaat uit 10 zinnen. Schrijf op de lijn telkens één woord.

1. De leider van het Duitse volk in de Tweede Wereldoorlog heette Adolf _____ (3).
2. De leider van de NSB heette _____ (3).
3. Generaal _____ was de bekendste Nederlandse generaal in mei 1940. (5)
4. De plaats R _____ ligt bij de Grebbelinie. (6)
5. Op 14 mei 1940 werd de stad _____ gebombardeerd. (6)
6. Vele _____ droegen een gele ster op hun jas. (8)
7. De winter van 1944-1945 wordt ook wel _____ genoemd. (9)
8. Op Dolle _____ (5 september 1944) dachten de mensen dat de oorlog voorbij was. (10)
9. De stad A _____ hoort bij operatie Market Garden. (11)
10. In de plaats _____ tekenden de Duitsers de capitulatie in mei 1945. (13)

Laat nu de eindtoets nakijken door je leraar. Als je fouten hebt gemaakt, dan kun je hieronder lezen wat je moet doen om toch het goede antwoord nog te vinden.

Opdracht 16.2.

Wat moet je doen als...

Achter elke zin van de eindtoets staat een getal tussen haakjes. (3) betekent: het goede antwoord kun je vinden in hoofdstuk 3. Zoek van de foute zinnen nu alle goede antwoorden.

Schrijf op de lijnen het nummer van de vraag en het goede antwoord.

Laat nu de verbeterde antwoorden nakijken door je leraar. Als je nog meer dan twee fouten hebt gemaakt, dan moet je de tweede opdracht van 'Hoe zat het ook al weer?' maken. Een van de twee opdrachten heb je namelijk nog niet gemaakt.

17. Even wat anders

Je kunt deze opdracht maken als je:

1. de 'Zelfstandige leertaak' hebt doorgewerkt.
2. nog meer wilt weten over het onderwerp.
3. anderen wilt laten zien wat je geleerd hebt.

Wat kun je doen?

We geven je enkele ideeën:

1. Dit is een monument van de Tweede Wereldoorlog. In haar armen draagt de moeder haar dode kind.

In veel landen gebeurt dit nog elke dag. Zoek in de krant landen waar oorlog wordt gevoerd.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. Staat er in jouw woonplaats een monument over de Tweede Wereldoorlog? Maak er een foto van en plak deze in dit boekje. Je kunt er ook een tekening van maken.
3. Zijn er dia's over het onderwerp, dan kun je die ook gebruiken. Zoek er bijvoorbeeld zes uit. Schrijf bij elke dia een klein verhaaltje van hoogstens vijf zinnen. Spreek deze zinnen in op een cassettebandje. Op deze manier kun je een eigen dia-serie met geluid maken.
4. Ken je iemand die de oorlog heeft meegemaakt? Vraag aan hem/haar of je een interview mag houden over de tijd na de oorlog. Je zou bijvoorbeeld deze vragen kunnen stellen.
 - 1) Hoe werden 'foute Nederlanders' gestraft?
 - 2) Hoe vonden mensen uit de concentratiekampen hun familie en bezittingen weer terug?
 - 3) Had iedereen weer geld?
 - 4) Hadden alle mensen na de oorlog werk?
 - 5) Hoe hebben mensen hun verdriet van de oorlog verwerkt?
 - 6) Zijn er mensen die ook nu nog dromen van de oorlog?Verzin er zelf nog enkele bij.

Neem het interview op met een cassetterecorder.

De Tweede Wereldoorlog in Nederland is een zelfstandige leertaak uit de serie 'Van eigen hand'. In deze serie zijn eveneens verschenen:

Prinsjesdag;
Naar de stembus;
De gemeenteraad;
De Europese Gemeenschap;
Vandalisme;
Waterverontreiniging;
Kernenergie;
Afval;
Het Deltaplan;
Willibrord;
Israël;
Visserij;
Het waddengebied;
De Armada;
Columbus;

Het weer;
Hout;
Magnetisme;
Snikheet en berekoud (Werken over warmte);
Reclame;
Kies voor je tanden;
Wie waagt... verliest (Werken over ver-slaving);
Olympische Spelen;
Het boeddhisme;
Het christendom;
Het hindoeïsme;
De islam;
Het jodendom;
Op reis door onze eeuw

De auteurs van deze serie zijn: E. van der Bruin
J.T.G.P. Franx
W. Kostense

Deze speciale editie van de zelfstandige leertaak *Leve de vrijheid! De Tweede Wereldoorlog in Nederland* verschijnt ter gelegenheid van de herdenking van 50 jaar bevrijding.

Foto omslag: Bezetting en Bevrijding

Bij elk setje van 5 zelfstandige leertaken zit een antwoordkaart.

Bij Kok Educatief zijn nog drie andere series zelfstandige leertaken verschenen:

Landenleertaken: over de landen binnen Europa.

Van eigen land: 12 leertaken over de Nederlandse provincies.

Middenbouw-leertaken: een serie leertaken speciaal voor de middenbouw.

Illustratieverantwoording:

© ANP-foto (Paul Vreeker), Amsterdam: 1

Gemeente Enschede, bureau voorlichting: 15 © M. Andriessen, 1995 c/o Beeldrecht Amsterdam
Fantoom Fotografie (Corien Buitenhuis), Rotterdam: 5 © O. Zadkine, 1995 c/o Beeldrecht, Amsterdam)

Fotoarchief Uitgeversmaatschappij J.H. Kok, Kampen: 2

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam: omslag, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.

Overige illustraties: Gerard de Groot, Jubbega

© Uitgeversmaatschappij J.H. Kok - Kampen, vierde druk

Eerste druk, eerste oplage, 1985

Eerste druk, tweede oplage, 1985

Eerste druk, derde oplage, 1986

Eerste druk, vierde oplage, 1986

Tweede druk, eerste oplage, 1987

Tweede druk, tweede oplage, 1988

Tweede druk, derde oplage, 1989

Tweede druk, vierde oplage, 1989

Tweede druk, vijfde oplage, 1990

Derde druk, eerste oplage, 1992

Derde druk, tweede oplage, 1992

Derde druk, derde oplage, 1993

Derde druk, vierde oplage, 1994

Vierde druk, eerste oplage, 1995

ISBN 90 392 5307 2

NUGI 124

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St. b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St. b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

KOK
EDUCATIEF **KE**

ISBN 90 392 5307 2 / NUGI 124

ISBN 90-392-5307-2

9 789039 253076

